

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
24 Ianuarie st. v.
5 Februarie st. n.

Ese în fie-care duminică.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 4.

ANUL XVIII.
1882.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 2 galbeni.

Două emancipate.

— Comedie în 4 acte. —

(Urmare.)

Actul III.

Scena reprezintă odaia Vespasiei. Este mobilată bogat, dară fără gust. Statuele cari se află într'ensă, pe la șolduri sunt înfășurate cu câte o frunză de mătăsușeu de tarlatan dublu.

Vespasia șede la mesă, unde continuă de a citi o poezie dintr'un jurnal.

Scena I.

Vespasia (ceteșce.)

Abia doi ani, de când cu drag
Pe bărbatu-i îl îngropară,
Ș-acum ier voie, glumă, șag,
În inima-i intrară!

(Vorbind.) Așa finește poezia mea, care ați arătat lumii, că eu rid de a două emancipată din orașul nostru. Pot vedea din ea toți, cât suntem de diferite noi două! Nu me duc eu ca ea prin gimnasiu și prin spitale ca să respir aerul cu bărbății și să trag fumul din pipele lor în peptul meu femeiesc. Și apoi miră-te când îți strică numele cel bun! Apoi mai necăsește-te când cocóna Zinca și cocóna Grippa și cocóna Burete și mătușa Sfecla se scandalizează de muierile cari scriu și învătă! Ién! Îți strică câte o doctorie de aceste. Ba filosofe, geologe, ba în teologie, ba în teorie, ba în dreapta, ba în stânga, ba doctorie în toate! Și le primesc bărbății și vreau să le fac școli! Firește, lor le place când le vine câte o găscă, apoi o laudă, apoi i cântă cântări de jertfă înainte de a le omori numele de femeie. Nu le place lor o emancipațiune ca a mea. Eu lucrez cu pena și cu capul, însă lucrez și în sfera casei. Ferb câte o dulcătă înainte de a-mi trimite în lume copii... (se înspăimânteză de ce a dis)... mi s'a întors capul! Fructul fantasiei! Când și când te mai desfetezi cu vr'un scandal, îl cânti în rimuri — luă-le-ar gazete! nu pre dau onorar. Nu ai decât glorie, și aceea este de multe ori amară. Ah! eu scriu, fiind că trăiește în mine (se corigă) pe lângă mine dorul de a lăsa flori din maiul vieții mele, înainte de a-mi veni grădinarul. Până atunci, o natură! să îngrijești ca tinereta mea să nu sufere scădere prin schimbările ce se manifestă în împărăția ta. (Se duce la oglindă unde se priveșce.) Ah! trec anii, trec și își lasă urmele ruinate pe obraji noștri. Se perd colorile, se veștedesc florile și grațiile se îndepărșeză. Lumea deșertăciunilor! Trist, foarte trist! Nu mai tînt ce am fost odată. (Cântă cu tristetă)

Nu mai sînt ce-am fost odată!

(se duce iute dela oglindă.) Me ajung melancoliile; umblă spiritele trecutului prin ruinele prezentului. (Se uită în dreapta și în stîngă.) Ori nu me aude nimeni? Se vedă omul cum te impresionează așa o sticlă prăstă, rece, pătată, stricată, (dând cu pumnul în oglindă) mincinosă! Eu, Vespasia Măian, eu poetă, eu fătă mare, eu ființa în anii cei mai interesanți, eu în desperare — eu dubitând de farmecul meu, de farmecul femeii perfecte și cöpte? Sînt nătărei și nu bărbăți prostomanii aceia cari umblă după fetițe de școlă; un bărbat cum se cade își va căuta o femeie cöptă la minte și — și isprăvită la trup. Ién vedeți... vecina mea, madamă Gușălungă, care are cinci-deci de ani, un bărbat și opt copii și își ține amant, me rog! Da, amant în totă forma! cu toate drepturile! Ședeam ieri sêră aci la ferestă, ce se ved vis-à-vis? Cocónă Gușălungă și coconul Gătuscourt se pupau și se stringeau dincolo după perdele. Eră lună... ce frumöșă nopte! Priviam la ei și mi se făcuse ceră în inima, me topiam de o simțire plină de dor și de ferbințelă! Se făcuse târziu și eu tot ședeam, și tot gândiam și tot oftam... Când de-odată se deschide ușa și îmi vine madama Gușălungă. „Ne-ai vedut, dice, sînt pierdută! Me vei spune bărbatului meu, me vor disprețui copiii mei, me va ride tot orașul... l'am strins, l'am sărutat...” „Da pupă mi-l, da stringe mi-l, drăguță vecină, da iubeșce mi-l ca să-ți fie haz!” i-am respuns fiind încă tot impresionată de dulci simțiri și de un dor nespus. Se uită la mine vecina, nu sciea de e drept sêu de viseză. „Nu te îngriji, i spuneam, nu-ai comis nici o crimă, și eu voi tăce. Bărbatul dtale va fi ca toți bărbății, va alergă și el după rochii și cretinți! Copiii — aferim! din ce i considerezi mai mult, din ce pretind mai mult. Vei fi destul cu ei, întrebuințeză-ți vremea, căci așa nu mai ai multă pentru de a plăce...” Așa-i spuneam și mai m'a sugrumat vecina de suprinere și de încântare... M'am purtat ca o adevărată emancipată, ca și când aș fi umblat tot prin academii și prin spitale. S'o cerc și așa... se încep și eu cu cochetatul, cu morala mai ușoră. Nu... trebuie să me opresc... cel puțin vis-à-vis cu Clopoșel, la care numai soliditatea și inocența-i impune... ah! cât m'am prefăcut înaintea lui și totuș încă nu s'a declarat... și inima mea își cere partea ei de amor... (Întă Simeon. Aduce o epistola.)

Scena II.

Simeon și Vespasia.

Simeon: Aduc epistola acesta dela dōmna de Train.

Vespasia: Pei cu ea! (la parte.) Ah! m'a tređit din visul meu!

Simeon: Ei, domnișoră! S'o primești de bună voie! Me cheimă Simeon, Simeon cel drept. Fă bine, că altcum...

Vespasia (la parte): Va fi având la el cuțitul ei de secțiat.

Simeon: Eu nu me tem de nimic. Eu am văzut cadavre...

Vespasia (la parte): Ce diceam? (Tare.) Adă dară zdrênța aceea!

Simeon: Me rog, nu e jurnalul de ađi. (I dă epistola și dice la parte.) Am cetit eu infamia ce ai scris de dna mea; stai, că ți-o respălătesc.

Vespasia (se îndepărtează de el și cetește cu voce scădută epistola primită): „O poezie care a eșit ađi în jurnalul nostru local și care este prę rău scrisă, pentru a putę negă faptul, că dta i-ai dat vieță...“ (vorbind la parte.) Ađi! eu sę dau vieță! Mor de rușine. (Cetește mai departe.) „... mi-a documentat, totodată și un ce neașteptat: convinețiunea, că eu mai pot rîde. Întemplarea acesta me face sę renunț la dreptul ce-mi compete, de a presintă judeiului cercual o anticuitate precum ești dta...“ (Aruncă epistola pe mėsă.) Învęțătura împrumutată din guri întăbăcate. E fără de... (observând pe Simeon.) Ce mai stai, nătărăule?

Simeon: Îmi place sę studiez efecte. Veđi dta, eu cunosc multe, precum: anticuități, oseologie și istorie. (Cu ironie) Töte le-aș putę folosi acuma. De! decă a început sę se emancipeze acuș dömnenele, apoi nici noi nu putem sta pe loc.

Vespasia: Mișcă-te dar spre ușe!

Simeon (cu un ton șiret și impertinent): Vespasia... Vespasia...

Vespasia: Obraznicule!

Simeon: Unde... unde ți-am dat eu de nume? Ei! eră un împărat dl Vespasian. Nu cumva dl soț?

Vespasia: Ureche lungă! Cetești istoria? Nu ți-au intrat în cap datele?

Simeon: De! mumiile se conservă mai îndelungat.

Vespasia: Afară, ticălosule!

Simeon: Voiam sę ție, că s'ar putę. Veđi dta, domnișoră, mie mi-a plăcut acel Vespasian. El a zidit un templu, ce se numia „de pace“.

Vespasia (la parte): Sluga ca stăpăna. Amędoi invęțați.

Simeon (privind-o cu ironie): Vorbesc de multă pace zidurile. Apoi a mai făcut o amfibie.

Vespasia: Un amfiteatru.

Simeon: Dela acela nu a rămas fără numai ruine. (Privind-o impertinent.) După aceea: totala risipire a Ierusalimului. S'a făcut absolută pustietate și câmp steril.

Vespasia: Ieși!

Simeon: Îmi faci nedreptate, domnișoră. Ar fi de dorit ca dta sę iei în considerațiune, că me cheimă Simeon, ca pe acel suflet bun de Simeon, care atunci s'a pus în fruntea jidovilor și a pornit cu ei spre recucerirea Ierusalimului. (Mėsurând-o de sus până jos.) Precum cunosc eu Ierusalimul cel decădut, apoi sę nu te miri, când nici barem un jidov nu se sdrobește după el. (Șiret.) I duc respuns la dna?

Vespasia: Spune-i sę te instrueze ca pân'acum. I faci onöre.

Simeon: Găndești dta, că dęnsa care lucręză și umblă cât e đina, mai vede sęra, când sosește acasa, alt ceva decăt copilița ei? (Își șterge cu măneca lacrimile din ochi.) Ți se pare, că a inviat mama Grachilor. (După o pauză.) Și dta vei fi avęnd vr'o măță p'aci.

Vespasia: Veđi de ieși odată, ticălosule!

Simeon (cu multă flegmă): Nu trimiți nici o vorbă?

Vespasia: Ți-i, că înroșesc, când îmi aduc aminte, că numele meu se pronunță totdeuna cu al ei.

Simeon: Nu-ți întipui, domnișoră! Pe la noi nu stau borcanele cu carmină. Dömnenele mele însę i se suie la cap un sânge cald, tiner, nezugrăvit, când i ție ömenii că sânteti emancipate amędöue. Ei! Ei! alta-i emanciparea nöstră.

Vespasia: Ieși-vei odată, slugă necioplită? (Cade pe scaun.) Au! nu mai pot!

Simeon (o privește suridęnd): Ięn poeta din cętatea nöstră. Luptă bună m'am luptat! (Iese cu pași măreți. Intră Clopoțel.)

Scena III.

Clopoțel și Vespasia.

Clopoțel: Vin sę-ți spun, că mai trăiesc. Nu ai ideie, drăguță domnișoră, ce va sę ție frica de poliție. Puteam eu șei, că nu-mi vor da sę mănănc din căldarea ce-o tot duc arestanții din bucătăria lor de curte. (Cu o privire desmerdătore.) Comptam pe dta.

Vespasia (la parte): Ah! omul acesta me iubește! (Tare.) Ț-aș fi copt tot tortate.

Clopoțel: Însę totuș m'am înfricoșat. Ține, ține! Par c'aud tot lanțuri.

Vespasia: Te-ai putut convinge despre afecțiunea nöstră. Fratele meu îndată te-a smuls din mână dreptății.

Clopoțel: Ce dreptate? N'avea dreptate, nici o dreptate, sę se 'ndoiescă de dreptatea mea.

Vespasia: Însę totuș te temeai. Te-am vădut eu după ce te lăsară poliștii. Ți jöcâu genunchii.

Clopoțel: Jöcâu? Clătinau cu capul, veđęnd că se pörtă de nas legile.

Vespasia: Decă le este nasul așa lung.

Clopoțel: Sę nu glumim! Legile sânt sfinte. (O ia de mână, misterios.) Nu cred nici eu istoria cu bętrânul venerabil. Mi se pare, că au numai de gând a înșelă rudele.

Vespasia: Dta cređi, că fratele meu...

Clopoțel: Nu te irită, domnișoră! Sę-mi permiți, nu este prę strict nici dnia lui în ceea ce privește adevęrul.

Vespasia: Șei dta?

Clopoțel: Acea, sę veđi, mi-o aprobęză mai mult vorba d-lui obiönuită, că pe dta te-a scăpat de patru-deci de ori...

Vespasia (iute): Oficierii din vecini?

Clopoțel: Điva sfântului Haralambie! Față de o astfel de afirmare... da...

Vespasia: Are d-lui nițel nărav...

Clopoțel (la parte): Am prins-o. Mai țiea lăptosul cel de ieri, că sânt avocat prost. Trebuie sę scot din ea, că ce ție Măian de istoria vęduvei. Sę me port precum i place ei!

Vespasia: Te-a portat și pe dta cu promisiunea mănai Angelicei. Minți el, minți ea.

Clopoțel: Nu i-o pot uita. Mi-a fost făgăduit-o, încă înainte. (La parte.) De! sę me 'ncerc a o căștiga pe partea mea. (Tare.) Nu-ți pot întocmai spune, de când...

Vespasia: Vorbește, domnule! (La parte.) Aș voi sę șciu, că pănă unde a mers neingrigirea fratelui meu față de mine? (Tare.) Dta dispuni de o limbă alėsă.

Clopoțel: Eră pe timpul acela, când dl Măian abia începuse a gustă fericirea. Atunci când în seri de vęră petrecea cu tinera-i soție...

Vespasia: S'o ierte Dumnezeu!

Clopoțel (continuând)... ce numesc ömenii „vieță de raiu“.

Vespasia: Totuș nu-mi place natura paradisului.

Clopoțel: Te rog să aibi încredere în mine! Voi și respectă simțul de fătă mare. (Continuându-și povestea.) Și își repetau declarațiunile ferbinți amoroase...

Vespasia (plecând ochii, la parte.) Îmi vorbește ea unei copile de cinci-spre-dece ani.

Clopoțel (uitându-se la ea, la parte): Ien veți privirea-i prefăcută! (Continuând, tare)... netemându-se de vr'un ascultător. Dfa erai mică p'atunci...

Vespasia: Da, mică, forțe mică. (La parte.) Ce ușor se pot aci înșelă bărbații! Eram de două-deci și doi de ani.

Clopoțel (la parte): Aveai tu în spate un pătrar de secol! (tare, continuând)... Când de odată observară că sunt vechiți.

Vespasia (la parte): Ore să fie știut, că-mi plăcea să-i ved? Ah! n'am fost nici odată nesimțitoare pentru iubire.

Clopoțel (continuând)... De pe hornul casei se uită la ei o pasere. Ea se scusă și le spunea în limba ei, că este amica iubirii, ba! că și aduce adese ori înamoraților câte un gentil present.

Vespasia (cu ochi plecați): Vr'o ierbă seu vr'o grăunță?

Clopoțel (continuând): Asta mi-o spunea fratele dtale. Ce dicit, mi-o spunea? Îmi promitea posesiunea mai târzie a probabilului present, de cumva va fi de felul acela, ce după o modă asiatică are trebuință și la noi de o împunsătură de ac în urechi. Trecu vorba și paserea plecă. Sosi însă primăvera și cu ea ierăș veni ospele liberal cu presentul din țera piramidelor.

Vespasia (la parte): Mor de rușine! Aci nu-ți ajută decât prefacerea că nu-l înțelegi. Și cum mi-o spune de decent! E plin de considerare.

Clopoțel (continuând): Ospele, care asemenea omenilor fuduli și fără de tact, avea și el năravul a face sgomot mult înainte de a donă. Taca, taca, taca, tac, tac! Așă-i umblă ciocul, până ce dna Măian...

Vespasia: Să o ierte Domnul sfânt!

Clopoțel (continuând): Căpătase o migraină acută de atâta tăcănitură și cădă la pat... Cu multă tăcere întră acuma paserea în sanctuariul dōmnei...

Vespasia (șoptind rușinosă): Va fi fost în salon.

Clopoțel (continuând): Și i puse ca de obicei cadoul pe așternut...

Vespasia: Dnia ei cam ținea trumeau-l incuiat.

Clopoțel: Destul, că paserea în fine ș-a împlinit promisiunea. Cu naiba-s coco...

Vespasia (il întrerumpe iute)... libriei.

Clopoțel (ridend cu hohot): Libriei! Ha, ha, ha, ha! Libriei, Libriei, Libriei! Ha, ha, ha, ha! Libriei. (Întră Bărcescu cu un aer de tot ingrigit.)

(Va urmă.)

Alexandrina Mateiu.

B l ă s t ă m.

riu, ce pîntre sălcii te strecuri povestind
Ș'al tēu sin alba lună îl vede trăsăring;

Usuce-să ntr'o clipă și pără pe vecie
Și sălcii și răchite; ș'o jalnică pustie

Să ardă împrejur-ți sub arșița de veră,
Să gēmă cu n'grozire în iernile amare.

În drumu-i unda-ți tristă o flóre nu 'ntălnescă,
Și glasul tēu poetic etern să amuțescă.

Sē vrei a te întorce, dar sē mergi tot nainte
Pe nisipiș, pe petri, sub sōrele ferbinte,

Până de tot secă-vei, sē nu remăe 'n lume
De valul tēu nici urmă, nici urmă de-al tēu nume!

Când ea pe-aici va trece sē-și mai aduc' aminte...
Nimic sē nu găsescă din ce-a fost înainte,

Loc verde sē nu vedă privirea-i obosită.
Sē caute odihnă pe-o pētră inegrită;

Apoi resune vaea de lănguirea sa
Și 'n chinu-i sē nu pōtă o lacrimă vērșă!

M. Pompiliu.

Sistemul industrial cel mai potrivit pentru starea actuală a poporului român.*

După timp și după împrejurările proprii fie-căreia țeri, industria ca și agricultura se pōte practica în trei moduri deosebite; cu alte cuvinte într'o țēră pōte sē esista industria mare, medie și mică, seu: fabrica, industria domestică și meseria, după cum în exploatațiunea agricolă esista cultura mare, cultura medie și cultura mică. Luând ca exemplu o țēră dintre cele mai înaintate, pe Englitera, constatăm, că cu privire la industrie predominesce aceea ce se numesce fabrica, adecă industria în mare, alături cu care funcționează industria domestică și forțe puțin meseria. În aceeași țēră cu privire la exploatațiunea pământului se află în frunte aceea ce se numesce cultură mare, atât de laudată de unii dintre economiștii englezi și alături cu dēnsa cultura medie și pe alocurea cultura mică.

Predomnirea aceleia din cele trei forme sub care se arată industria ori agricultura, constituiesce aceea ce putem numi sistemul seu regimul industrial ori agricol al localității.

Cu privire la exploatațiunea pământului cestiunea de a se șci care dintre cele trei sisteme de cultură, adecă cultura mare, medie și mică este de preferit, a fost discutată de cătră cei mai de frunte economiști și rezultatul părerilor emise este că, ori-ce s'ar dice, nu este în folosul unui stat ca sē domnescă cultura mare; că din tōte punctele de privire existența celor trei sisteme este preferabilă, dāndu-se cât mai mare întindere culturai mijlocii și celei mici.

Pentru industrie cestiunea este de abia pusă, și acēsta se esplică printr'aceea, că ceea ce se numesce industrie mare, fabrica, de abia datēză dela începutul secolului. În timpul de față industria mare ocupă un loc însemnat și tinde a-și lărgi sfera de activitate. Cu tōte aceste, alături cu fabricile și uzinele cele mari, lucrēză nenumērate industrii domestice și meserii care, făcēndu-se bine estimațiunea, produc mai mult de cât industria mare. Nu este aci locul sē cercetăm care sistem industrial este de preferit din punctul de vedere al intereselor generale ale unei societăți; are sē mai trecă timp până când economiștii vor supune cercetărilor lor cestiunea industriei mari, medii și mici, după cum a făcut cu cultura mare, medie și mică.

În România neavēnd ceea ce se numesce o industrie, nu putem alege. Întrebarea care se pune este: fiind date împrejurările economice și sociale în care se

* Din scrierea autorului intitulată: „Cum se pōte fondă industria în România”, apărută de curēnd la București. Red.

află țera noastră; având în vedere că marea majoritate a populației române locuiește la țară; considerând, că în starea de astăzi nu dispunem nici de capitalurile necesarii, nici de capacitățile cerute pentru a organiza industria mare; ținând seamă de natura climei noastre care condamnă la o neactivitate silită populația rurală în timpul iernei; având în vedere, că după fericitele deprinderi ale poporului nostru femeia și copilii, adică familia, nu este condamnată a trăi mai mult în ateliere; ținând seamă de toate aceste împrejurări și de altele ne-menționate: Care sistem industrial trebuie să adoptat și încurajat în țera noastră?

Ori când s'a vorbit de întemeierea industriei la noi s'a înțeles, în general, înființarea de fabrici, cu alte cuvinte introducerea industriei mari. Fără a me rosti contra industriei mari; fără a pretinde că nu se pot înființa în România mai multe fabrici, țin se constată, că ori-care ne-ar fi aspirațiile, trebuie să ne convingem, că pentru ca înființarea de fabrici să se facă în proporțiuni mari, se cere ca poporul să fi ajuns la oarecare grad de dezvoltare economică. Fabricile mari presupun înainte de toate capitaliști mari și industriali învățați în fabricațiunea ce-și aleg, piețe pentru desfacerea produselor și în cele din urmă muncitori mulți și nevoiți prin starea lor să se consimtă a se supune vieții subordonate a fabricelor. Am pute cită exemple numeroase pentru a dovedi cumcă încercările făcute pentru a întemeia industria mare în localitățile care nu întruniau condițiunile enumerate mai sus n'au produs rezultatele așteptate, cu toate încuragiările și protecțiunile ce li s'au acordat.

Pentru tot omul care cunoște țera noastră fiind învederată cumcă nu întrunește încă condițiunile cerute pentru creațiunea industriei mari, mi se pare că pentru moment trebuie să înlăturăm din programul nostru economic introducerea ei în România. Dicând acesta sunt departe de a înțelege, că nici o fabrică mare nu se poate înființa în țera noastră; din potrivă sunt de părere, că pentru fabricarea unor obiecte, pentru extracțiunea și fabricarea unor produse industriale, usina și fabrica nu numai că se poate, dară trebuiesc preferite. Când susțin, că nu se poate admite introducerea industriei mari, înțeleg introducerea sa ca sistem, preferindu-se industriei domestice și meseriei. Înlăturând pentru timpul de față industria mare, credem că organizațiunea noastră industrială trebuie să se întemeieze pe înființarea industriei domestice și a meseriilor. Cu timpul, când condițiunile economice ale țerei se vor schimba, industria mare se va împune dela sine. Aceasta este calea naturală a dezvoltării economice în toate țările și prin urmare nu poate fi altfel în țera noastră.

Înainte de a păși mai departe să lămurim aceea ce se înțelege prin industria domestică, seu sistemul domestic, după cum dic englesii, ori manufactura, după cum propune economistul german Roscher. Industria domestică este un termen de mijloc între industria mare seu fabrica și între meserie, adică industria practică de un singur meseriaș. Acest sistem de industrie se practică în mai toate staturile Europei și în general prin sate de câtră cultivători dimpreună cu familia lor și cu ajutoare din afară. Industria țesutului, a pânzeturilor, a postavurilor și altor stoffe ne înfățișează un exemplu de industrie domestică chiar în staturile unde fabrica funcționează deja cu mare succes. Cultivătorii neavând de lucru pentru tot anul, nu numai iernă, dară și în celelalte ano-timpuri, au învățat pe lângă plugărit o meserie oarecare. Astfel chiar astăzi, cu tot progresul la care a ajuns industria mare, funcționează mai multe industrii domestice în Franca, Belgia, Danemarca, Olanda, Țările Scandinave, Germania, Austria, Rusia și chiar în Angliera. De ore ce industria domestică poate

există alături cu fabrica până și în țările cele mai înaintate, este că însușește folose necontestabile atât economice cât și morale și sociale. Toți economiștii cari au tractat chiar în trecut cestiunea, sunt unanimi asupra punctului acesta; ba unii pare că regretază că acesta formă a industriei a fost înlocuită cu industria mare. O comisiune economică a parlamentului britanic arată, că ceea ce ar fi de dorit este ca cele două sisteme, industria mare și industria domestică să existe în paralel una cu alta, după cum se petrece în marele oraș industrial Leeds, unde fabricanții cei mari de lăneturi, pentru a-și completa asortimentul seu cișitul, cumpără sumă de mărfuri dela fabricanții cei mici. În departamentul Seine-inferieure, Oise, ș. a., una dintre cele mai frumoase și bânose industrii, tabelătoria, se practică după sistemul domestic. Fabricanții mari, care au început prin a fi simpli lucrători, cumpără materiile prime necesarii pentru fabricațiune și le împart între lucrători după case, și în în acelaș timp lucrează și densii cu familiile lor. Până astăzi în hala dela Leeds se află peste 1800 locuri unde de două ori pe săptămână țesătorii de postavuri care lucrează acasă la densii duc postavurile neisprăvite pentru a le vinde fabricanților mari. Acî lângă noi la Brașov și airea, un număr însemnat de sași laborioși și economi țes în familie cunoscutul postav de Brașov și-l desfac pe la comercianți. Vestitele pânzeturi din Germania, cunoscute sub numele de pânză de Olandă, sunt țesute până astăzi de țerani și țerance. Industria dantelei de Bruxelles, renumită în totă Europa, se fabrică și în fabrici, în care se află mai multe lucrătoare, însă cea mai mare cantitate se lucrează acasă, în oraș seu la țară. Industria mătășăriilor dela Créfeld se practică asemenea într'un mod domestic. După ce fabricantul pregătește firele până să fie țesute; le imparte apoi pe la țesători care lucrează în casele lor cu familia și cu ajutoare. În Rusia stoffele de bumbac ordinare sunt țesute toate prin sate de câtră țerani și când sunt gata, fabricanții le vâpșesc. În Elveția broderia este o industrie domestică. Renumitele dantele și broderii de Alençon și Nancy sunt țesute de fete și femei care jumătate anul se ocupă cu lucrările câmpului. Șalurile de Paris se fabrică în mare parte de câtră țerani și alți lucrători din departamente, și se apretază definitiv de câtră fabricanți. La Lyon și la Saint-Etienne, două orașe vestite în lumea întreagă prin înflorirea lor industrie, țesătorii de stoffe de mătăse lucrează mai multă la densii acasă ajutați de familia lor și de lucrători din afară. Apărătorile de Paris (éventails) se lucrează în împrejurimile orașelului Noailles, și se apretază la Paris. La Sheffield în Angliera, centrul fabricațiunii cuțităriei, industria domestică se practică cu deplin succes. Fabricanții de arme dela Liège dau de lucru țeranilor din satele vecine care execută cu multă artă diferitele piese de armurărie. În sfârșit chiar în țera noastră ce brută industrie avem se practică în familie. Așă spre exemplu, dimia, pânza, țesăturile de borangic, funieria, tăbăcăria, dogăria, rotăria, ferăria, și alte fabricațiuni sunt organizate în mare parte după sistemul domestic. În multe orașe țerancele aduc în zilele de țerg trâmbe de tot felul de pânză, dimii și alte țesături.

Așă dară cu tot progresul ce a făcut industria mare, totuși industria domestică lucrează, și lucrează cu succes alături cu densa, chiar în staturile cele mai înaintate. Dintr'acesta urmază, că ori ce s'ar dice, acesta formă a industriei nu este destinată a peri, după cum n'a perit și nu va peri cât va fi lumea cultura medie și cea mică. Afară de acesta trebuie observat că împrejurări locale neingăduind unui lucrător să se ție numai de o meserie, printr'acesta chiar existența industriei domestice este asigurată. Așă de exemplu în Rusia, în

Carneval!

Scandinavia, în România, natura climei, între altele, îndatorază pe cultivatori să-și creze și alte ocupațiuni pentru timpul când nu pot lucra la câmp, și aceste ocupațiuni nu le pot afla mai cu succes de cât în industria domestică. Afară de acesta considerațiune vom mai observă, că sînt o sumă de industrii care prin firea lor sînt destinate a se practică în parte după sistemul domestic; astfel sînt industriile de lux prețios, industria metalelor, ornicăria ș. a.

Am dis mai sus, că economiștii recunosc cumcă practicarea a diferite industrii la țără dimpreună cu agricultura, înfățișază interese morale și sociale. Cîteva citațiuni vor întări acesta aserțiune.

Economistul frances dl Baudrillart, vorbind despre influința exercitată asupra stării morale prin amestecarea muncii agricole cu munca industrială în satele din Normandia, observază :

„Munca agricolă nu se presintă în totdeuna în Normandia în stare de profesiune exclusivă. Cîte-odată pe lângă lucrările agricole se adaugă și practicarea vre-unei industrii. Acest caracter micșt înfățișază un tip de studiat care se recomandă prin folose economice de ore-care însemnătate. Adesea pe lângă bună starea ce rezultă din acesta combinațiune, se pôte adăugi și deprinderi de care morala nu are de cât să se laude. Am putut observă în Normandia exemple de felul acesta foarte convingătoare.

„Astfel sînt țesătorii țărani. Esistă un număr în destul de mare în apropiere de Elbeuf, a cărora inteligență și dibăcie merită totă lauda. Ei lucrează în industria lănei, și timpul ce le prisosește îl întrebunțază la lucrarea grădinei. Cei mai stăruitori câștigă dela opt până la nouă sute franci pe an. Fetele câștigă o mijlocie de cinci până la șese sute de franci. Adesea țesătorul își are casa sa, cu o curte plantată cu meri și o grădină. Cu chipul acesta are la îndemână ouă, legumi și carnea unui porc pe care-l creșce.

„Întălnim aceeași practicare de muncă industrială și de muncă agricolă în multe alte localități, pe țărmurii apelor Andella, Eura, Iton, Risle. Și pe acolo înfloresce fabrica rurală, lăudată cu multă dreptate de economiști ca Rossi și ca Léon Faucher. Se țes stoffe de bumbac și de lână, însă mai cu sémă de bumbac.

„Cu câtă plăcere vede cineva desfășurându-se acesta industrie țărănescă în valea Andellei, care se ține de departamentul Eure . . . Fie-care sat, fie-care cătun, pare a fi un uleiu industriuos . . .

„Aceste populațiuni care exerciteză industria la țără, cu ore-care amestecare de agricultură și grădinărie, ne-au dat ideia despre o existență în care domneșce o fericită armonie între trebuințe modeste și mijloce suficiente . . .

„Am mai avut alte ocațiuni pentru a observă bunele efecte ale unirei muncii agricole cu munca industrială. Exemple de aceste se găsesec în mai multe regiuni din departamentele Orne și Calvados. Toți țesătorii sînt imprăsciați prin satele care se află în vecinătatea importantului oraș manufacturier Flers. Viața acestor cultivatori țesători înfățișază particularități interesante. Ei au un loc de muncă și nici un instrument agricol. Locul lor îl lucrează vre-un agricultor din vecinătate cătră care se achiteză lucrându-i la secerat, la strins fînul și hrișca : feciorii și fetele țes pânzeturii când n'au de lucru la câmp. În timpul secerișului se duc la lucru și apoi ier se întorc la răsboiu.

„În satele din vecinătatea orașelor Caen, Bayeux și Cherbourg se fabricază dantele prin sate și odinioră peste 70,000 femei se indeletniceau cu acesta fabricațiune.

„Am puté cită în fine alte tipuri de acesta com-

binățiune de lucrări agricole și industriale. Unul dintre acestea ne-a impresionat aprópe de Conches, în departamentul Eure, represintat prin ferari vërtoși. Forga disă Vieux-Conches este interesantă din acest punct de vedere. Lucrătorii ce întrebunțază sînt adevărați ómeni de meserie, și decă sînt cultivatori, sînt într'un mod accesoriu, cu țilele, cu sêptemănilé și cu lunile. Petrec mai tot anul fabricând instrumente agricole. Mai toți au câte o bucată de pămênt, pe care-l lucrează și nu-l perd din vedere; ei lipsesc din atelier cãt ține recolta“.

Ilustrul economist germân Rau, în considerațiunile asupra industriei manufacturare dice între altele :

„Industria manufacturată se pôte exercită simultaneu cu industria agricolă, în așa chip că lucrătorii și cãte odată chiar întreprindătorii practicéză alternativ pe fie-care dintr'ensele, și în acesta stare, când una, când alta din aceste ramuri va fi cea mai importantă. Când se dá preferință agriculturii, munca manufacturată este o lucrărie accesorie, pe care lucrătorul o exerciteză în momentele când nu are de lucru, și mai cu sémă ierna . . .

„Ne rămâne a privi sistemul acesta din alt punct de vedere. În adevăr, el îmbunătățeșce pozițiunea lucrătorilor și mai sigur de cât în cazul când s'ar aplică numai la o singură industrie, i face să îndure mai cu înlesnire momentele de crisă ale uneia séu alteia, și i garantéză contra efectelor un an rêu; le permite să lucreze pe un preț mai ieftin de cât aceia care sînt nevoiți să cumpere tóte obiectele de hrană; de aceea și fabricatele lor fiind mai ieftine, sînt preferate în țergurile străine. Afară de acesta, o schimbare de ocupațiuni este foarte folositoare pentru sănătatea lucrătorilor“.

Dl E. de Laveleye tractând despre Economia rurală a Belgiei, vorbeșce și despre fabricațiunea împletiturilor de paie în acele localități ale acestei țeri avute. Între altele eminentul economist dice :

„Nimic mai interesant de cât acesta modestă industrie agricolă, ale căreia elegante produse, căutate în tóte capitalele Europei și chiar ale Americii, fac bogăția a două-deci de comune rêtăcite pe fruntariile țerei, care de abia le cunóșce . . .

„Acesta industrie dá nașcere unor afaceri în destul de considerabile, (4 până la 5 milióne de franci pe an), și imprășcie o animațiune estremă în satele unde se află stabilită. Se pôte dice fără esagerațiune, că în industriosele comune Glons și Ronclenge, toți locuitorii trăiesc și se ocupă cu împletitul paielor. Ací se vede un copil, care pe când păzeșce caprele pe marginea pădurei, împleteșce deja paietele de rënd . . .

Economistul belgian după ce face un tablou încântător despre persoanele care lucrează paietele, încheie :

„Este de ajuns să viziteze cineva veselele locuințe grămădite în mijlocul fenețelor de pe țărmurii basinelui Jaër, de a vedé rënduiela și curățenia care domneșce într'ensele, pentru a judecă până la ce punct un lucru de mână asociat de aprópe cu munca agricolă pôte să transformeze un canton sărac și isolat.

„Se mai află o altă industrie agricolă în acesta parte a țerii : fabricațiunea coșurilor și altor obiecte de richită, care s'a desvoltat foarte mult de când se exportéză fructe multe în Englitera. În raportul camerei de comerț din Hasselt (1861) se vede, că o singură comună, Stockeim a fabricat în 1860 peste mai mult de 100,000 lei obiecte de richită“.

„Agricultura flamandă are mare asemênare cu a Lombardiei. În câmpiile de lângă Escout și Lys, ca și în acele ale lui Pò și Adda, industria, intim asociată cu cultura pămêntului, a făcut să se nască din cele d'întăiu vécuri ale meșului ev comune fãimóse, a cărora

putere se p \acute{o} te recuno \acute{s} ce p \acute{a} n \acute{a} ast \acute{a} di \acute{i} \acute{i} n monumente admirabile . . .“

Celebrul \acute{s} i de to \acute{i} regretatul economist agronom frances dl L. de Lavergne, vorbind despre agricultura Normandiei, dice :

„Normandia posed \acute{e} z \acute{a} un element pre \acute{t} ios, care va trebui s \acute{e} servesc \acute{a} c \acute{a} ndva s \acute{e} rezolveze marele problem al organiza \acute{i} unii industriale, manufactura rural \acute{a} . \acute{I} n v \acute{a} ile din vecin \acute{a} teea ora \acute{s} ului Rouen prin satele din Orne \acute{s} i Calvados, atelierul lucr \acute{e} z \acute{a} l \acute{a} ng \acute{a} ferm \acute{a} ; adesea chiar, precum este pentru fabrica \acute{i} unea dantelei, comanda se execut \acute{a} chiar \acute{i} n ferm \acute{a} , \acute{i} ntre celelalte ocupa \acute{i} uni domestice, \acute{s} i lini \acute{s} cea regulat \acute{a} a vie \acute{i} ii c \acute{a} mpestre se alie \acute{z} \acute{a} cu fol $\acute{o$ sele muncii industriale“.

I \acute{e} t \acute{a} cum se exprim \acute{a} dl E. de Laveleye despre Elve \acute{i} ia :

„Vorbind despre resboiele eroice, cari au liberat pe Elve \acute{i} ian \acute{i} n me \acute{d} ul ev, se obi \acute{c} nuesc \acute{e} a-i numi un popor de p \acute{a} stori. Espresiunea nu mai este nimerit \acute{a} de c \acute{a} nd cu minunatele progrese cari au f \acute{a} cut din ace $\acute{s$ ta \acute{t} er \acute{a} alpestr \acute{a} \acute{t} er \acute{a} cea mai industrial \acute{a} din Europa. Cu t $\acute{o$ te aceste tradi $\acute{i$ unile vechei st \acute{a} ri de lucruri tot esercitez \acute{a} influin \acute{t} a lor. Industria, mai pretudindenea combinat \acute{a} cu agricultura, s'a ficsat mai cu s \acute{e} m \acute{a} la \acute{t} er \acute{a} \acute{i} n cant $\acute{o$ nele Neufchatel, Zurich, Glaris, Saint-Gall, Appenzell, \acute{s} i cu t $\acute{o$ t \acute{a} desvoltarea avu $\acute{t$ iei caracterul na \acute{i} onal a p \acute{a} strat calit \acute{a} tile solide ale spiritului \acute{t} er \acute{a} nesc : pruden \acute{t} a, economi \acute{a} , lipirea de vechile deprinderi. Cu modul acesta, sub formele unei democra $\acute{i$ ii radicale, se perpetue \acute{z} \acute{a} un spirit conservator care serv \acute{e} z \acute{a} de lest (savur \acute{a}) republicei \acute{i} n mijlocul prefacerilor ne \acute{i} ncetate pe care le prov \acute{o} c \acute{a} \acute{s} i le \acute{i} lesnesc \acute{e} institu $\acute{i$ unile diferitelor cant $\acute{o$ ne“.

„Esist \acute{a} \acute{i} n Svedia, dice dl Ljungberg, un fel de activitate industrial \acute{a} , cu totul particular \acute{a} , mai veche de c \acute{a} t meseriile \acute{s} i fabricile, \acute{s} i care nu este mai pu \acute{t} in important \acute{a} ; ea constituie de secol \acute{i} un isvor \acute{i} ns \acute{e} mnat pentru existen \acute{t} a poporului svedes; ace $\acute{s$ ta este industria domestic \acute{a} , s \acute{e} u de cas \acute{a} , care se practicez \acute{a} \acute{i} n no $\acute{p$ tile cele lungi ale iernei \acute{i} n localit \acute{a} tile nordice; popora \acute{i} unea rural \acute{a} , relativ num \acute{e} ros \acute{a} , ne put \acute{e} nd afl \acute{a} de lucru \acute{i} n afar \acute{a} , lucr \acute{e} z \acute{a} \acute{i} n cas \acute{a} mobile, ornice de lemn, dice de Germania, arme \acute{s} i alte obiecte metalice, \acute{s} i mai cu s \acute{e} m \acute{a} \acute{t} es \acute{a} turi“.

C \acute{a} teva cuvinte asupra industriei domestice practicat \acute{a} prin satele din Rusia. I \acute{e} t \acute{a} ce ne spune dl Buschen despre fabrica \acute{i} unea uleiului : „Cele mai multe fabrici nu se \acute{t} in de categoria \acute{i} ntreprinderilor industriale ficse. \acute{I} n guvern \acute{a} mentul Kursk s \acute{u} nt numai 42 de fabrici permanente, al \acute{a} turi cu care lucr \acute{e} z \acute{a} 150 stabilimente rurale a \acute{s} edate pe propriet \acute{a} tile cele mari \acute{s} i pe la \acute{t} erani, cari produc cel pu \acute{t} in de trei ori mai mult de c \acute{a} t produ \acute{i} unea oficial \acute{a} a fabricilor. Acela $\acute{s$ i cas s'a constatat \acute{i} n mai multe guvernamente \acute{s} i \acute{i} n mai multe localit \acute{a} ti din centrul imperiului.

Ace $\acute{s$ ta fabrica \acute{i} une \acute{i} n mare parte domestic \acute{a} nu numai c \acute{a} indestul \acute{e} z \acute{a} trebuin $\acute{t$ ele poporului rus, dar \acute{a} \acute{s} i esport \acute{e} z \acute{a} ulei \acute{u} pentru mai multe mil \acute{i} oane.

Cu privire la fabrica \acute{i} unea \acute{t} es \acute{e} turilor de in, de c \acute{a} nep \acute{a} \acute{s} i de bumbac, acela $\acute{s$ i scri \acute{i} tor ne spune, c \acute{a} „Cu t $\acute{o$ t \acute{a} desvoltarea cea mare ce a luat fabrica \acute{i} unea \acute{t} es \acute{e} turilor de bumbac \acute{i} n Rusia, industria inului ocup \acute{a} locul d'nt \acute{a} iu \acute{i} ntre industriile textile. Ace $\acute{s$ ta industrie risipit \acute{a} prin sate \acute{s} i prin casele \acute{t} eranilor, nu se p $\acute{o$ te estim \acute{a} de c \acute{a} t aproximativ. Nu se afl \acute{a} sat \acute{i} n Rusia \acute{i} n care s \acute{e} nu se afle ma \acute{s} ini de tors \acute{s} i de \acute{t} esut. \acute{I} n 1864 se aflau 73 fabrici mecanice de \acute{t} esut cu 13.000 de lucr \acute{a} tori.

La aceea $\acute{s$ i epoc \acute{a} esistau peste 3.000.000 de torc \acute{e} t $\acute{o$ re cu 500.000 de \acute{t} es \acute{a} tori cari se \acute{i} ndeletniceau cu industria inului afar \acute{a} din fabric \acute{a} .

„Acelea $\acute{s$ i particularit \acute{a} ti cari caracterizez \acute{a} industria inului se g \acute{a} desc \acute{s} i \acute{i} n industria c \acute{a} nepei. Preparatiunea preliminar \acute{a} a c \acute{a} nepei brute se face de c \acute{a} tr \acute{a} \acute{t} erani; torsul \acute{s} i \acute{t} esutul asemenea.

„Peste tot se aflau 176 de fabrici cu 5000 de lucr \acute{a} tori.

„ \acute{I} ns \acute{e} al \acute{a} turi cu ace $\acute{s$ ta fabrica \acute{i} une propriu \acute{d} is \acute{a} , o popora \acute{i} une de peste 500.000 de suflete lucr \acute{e} z \acute{a} c \acute{a} nepa cu m \acute{a} na, at \acute{a} t pentru trebuin $\acute{t$ ele sale c \acute{a} t \acute{s} i pentru esportatiune \acute{s} i comer \acute{c} ul interior.

„Drilurile, p \acute{a} nzele ordinare \acute{s} i p \acute{a} nzele pentru cor \acute{a} bii se produc mai cu s \acute{e} m \acute{a} de industria rural \acute{a} .

„Afar \acute{a} de cele 360 stabilimente pentru fabrica \acute{i} unea \acute{t} es \acute{e} turilor de bumbac, o parte din popora \acute{i} unea rural \acute{a} lucr \acute{e} z \acute{a} prin sate la fabrica \acute{i} unea ordinar \acute{a} \acute{i} n contul fabrican \acute{t} ilor care-i procur \acute{a} bumbacul. Peste 350.000 de lucr \acute{a} tori rurali se ocup \acute{a} cu ace $\acute{s$ ta industrie“.

A \acute{s} put \acute{e} \acute{i} nmul \acute{t} i cita $\acute{i$ unile, \acute{i} ns \acute{e} mi se pare inutil. Din c \acute{a} ti scri $\acute{i$ tori am cetit care, direct s \acute{e} u indirect, atinge cestiunea industriei aliat \acute{a} cu agricultura, n'am aflat nici unul care s \acute{e} nu \acute{i} mp \acute{a} rt \acute{a} ses \acute{e} z \acute{a} p \acute{a} rerile celor ce am citat.

Cu c \acute{a} t trece timpul, cu c \acute{a} t se desvolt \acute{e} z \acute{a} industria, cu c \acute{a} t se vorbe $\acute{s$ ce mai des de a \acute{s} \acute{a} numita organiza \acute{i} une industrial \acute{a} , cu at \acute{a} t economi \acute{t} ii \acute{s} i al $\acute{t$ i scri $\acute{i$ tori recunosc, c \acute{a} nu numai esercitarea unor industrii de c \acute{a} tr \acute{a} cultivatori este un lucru de mare folos at \acute{a} t pentru indivi \acute{d} ii c \acute{a} t \acute{s} i pentru stat, dar \acute{a} , dec \acute{a} s'ar put \acute{e} ca t $\acute{o$ te industriile s \acute{e} fie duse la \acute{t} er \acute{a} , nimeni nu ar perde \acute{s} i to \acute{i} ar c \acute{a} stiga \acute{a} .

Eu cred, c \acute{a} din c \acute{a} te am spus fie-care s'a putut incredin \acute{t} \acute{a} , c \acute{a} interesul \acute{t} erei n \acute{o} stre este de a se \acute{i} ntroduce industria domestic \acute{a} \acute{i} n ora $\acute{s$ e \acute{s} i sate, \acute{i} n monastiri, \acute{s} c $\acute{o$ le profesionale \acute{s} i \acute{i} n peniten $\acute{t$ iare; ca \acute{t} eranii cu familiile lor pe l \acute{a} ng \acute{a} cultura p \acute{a} m \acute{e} ntului, s \acute{e} se \acute{i} ndeletnicesc \acute{a} , c \acute{a} nd le prisose $\acute{s$ ce timpul, mai cu s \acute{e} m \acute{a} \acute{i} erna, cu vre-o fabrica \acute{i} une, care se va potrive mai mult cu \acute{i} mprejur \acute{a} riile localit \acute{a} ti.

\acute{I} ntroducerea industriei \acute{i} n satele n \acute{o} stre \acute{i} ntre altele : 1 $^{\circ}$ va \acute{i} mbun \acute{a} ti \acute{a} pozi \acute{i} unea cultivatorilor; 2 $^{\circ}$ va permite s \acute{e} se prefac \acute{a} \acute{i} n obiecte fabricate mul $\acute{t$ ime de materii prime pe care le esport \acute{a} m p \acute{a} n \acute{a} la grani \acute{t} \acute{a} spre a le primi fabricate de cultivatorii din Transilvania \acute{s} i aiurea; 3 $^{\circ}$ va da de lucru popora \acute{i} unii rurale care perde at \acute{a} t timp pre \acute{t} ios peste an, neav \acute{e} nd de lucru; 4 $^{\circ}$ va emancipa \acute{a} \acute{i} n parte \acute{t} er \acute{a} de \acute{i} ndatorirea de a aduce din afar \acute{a} p \acute{a} n \acute{a} \acute{s} i cele mai ne \acute{i} nsu $\acute{n$ ate obiecte fabricate; 5 $^{\circ}$ va form \acute{a} un personal pre $\acute{t$ ios pentru fabricelle ce se vor \acute{i} nfui \acute{n} \acute{t} \acute{a} pe viitor \acute{i} n \acute{t} er \acute{a} ; 6 $^{\circ}$ va contribui s \acute{e} creeze o industrie adev \acute{e} rat na \acute{i} onal \acute{a} \acute{i} n Rom \acute{a} nia; \acute{s} i \acute{i} n fine va contribui la \acute{i} naintarea agriculturii.

O condi \acute{i} une \acute{i} ns \acute{e} pentru ca t $\acute{o$ te aceste s \acute{e} se realizeze, pentru ca industria domestic \acute{a} s \acute{e} se \acute{i} ntemeieze \acute{s} i s \acute{e} prind \acute{a} r \acute{a} d \acute{a} cin \acute{a} \acute{i} n \acute{t} er \acute{a} n \acute{o} str \acute{a} ; condi \acute{i} unea este ca mai to \acute{i} dela mic p \acute{a} n \acute{a} la mare, particulari \acute{s} i guvern, s \acute{e} ne unim \acute{i} ntr'un g \acute{a} nd \acute{s} i s \acute{e} dicem : voim. \acute{S} i eu cred c \acute{a} vom fi capabili s \acute{e} lu \acute{a} m o asemenea hot \acute{a} rire, mai cu s \acute{e} m \acute{a} c \acute{a} nd ni se va demonstra, dup \acute{a} cum ni s'a mai demonstrat, c \acute{a} cu o asemenea reform \acute{a} economic \acute{a} este strins legat \acute{a} chiar existen \acute{t} a n \acute{e} mului rom \acute{a} nesc; c \acute{a} a st \acute{a} ru \acute{i} \acute{i} n nep \acute{a} sare c \acute{a} nd t $\acute{o$ t \acute{a} lumea lucr \acute{e} z \acute{a} pe capete, este a ne pronuncia singuri sentin \acute{t} \acute{a} . Nu, Rom \acute{a} nii cari au luptat v \acute{e} curi pentru ap \acute{e} rarea p \acute{a} m \acute{e} ntului str \acute{a} mo \acute{s} esc; cari \acute{i} si redob \acute{a} ndir \acute{a} independin \acute{t} \acute{a} v \acute{e} rs \acute{a} nd l \acute{o} rente de s \acute{a} nge, \acute{s} i \acute{i} mpuindu- \acute{s} i cele mai dure-rose sacrificii, nu, ei nu se vor da \acute{i} n laturi c \acute{a} nd este vorba de a \acute{i} nt \acute{a} ri \acute{s} i a asigura independin \acute{t} \acute{a} \acute{s} i libertatea statului Rom \acute{a} n.

P. S. Aurelian.

Să latinisăm ori ba?

(Fine.)

Latinisarea românească, și încă latinisare în nu mică măsură, a fost, este și va fi pentru noi necesitate, foarte firească și rațională necesitate.

Iată teșea noastră față de latinofobi și de declamările despre latinismul ultrat al Transilvanianilor. Demustrarea ei e jocărie, de orăce adevărul ei este bătător la ochi pentru ori ce lector cugetător și imparțial.

Noi Români nu puteam să nu latinisăm, îndată ce la apărerea aurorii evului nou sub influința ideilor năuie începum și noi a ne deșteptă din ce în ce și a veni la conșcirea-de-sine, îndată ce înpecum a ne formă o literatură propriu dișă.

Până atunci, ales însă în primele secle ale evului mediu și pe la mijlocul acestuia, după decăderea potestății și culturii române în Dacia pînre adversitățile invasiunilor barbare, precum coloniștii latini daciani așă și limba lor eră părăsită și lăsată în voia sortii, în voia poporului copleșit de întunecul ignoranței. Dialectul latin dacian în cestiunalele timpuri și secle mai de loc nu, seu foarte puțin va fi fost scris.

În atare stadiu, ca ori care altă limbă, limba strămoșilor noștri încă fu predominantă întru desvoltarea sa de așă numita lege a inerției seu comodității. Poporul fără cultură adecă are foarte puține necesități materiali și intelectuali, foarte puține idei și concepte, deci graiul seu pră fireșce se restringe la o sumă minimă de cuvinte. Amăsurat acesteia, de și limba latină vulgare a coloniștilor din Dacia pe timpul înfloririi acesteia a fost de bună sēmă binișor de avută și opolentă și fără îndoielă mult mai curată de ingrediente străine, dară după căderea Daciei și a imperiului roman apusen între împregiurările desastrose ale străbunilor începă și cēnsa a decăde, sărăcind, corumpēndu-se și corcindu-se tot mai mult.

Causa o aieptarăm mai sus: e legea, de altmintre între atari giurștări foarte naturală, a inerției și comodității. Strămoșii căduți din ce în ce mai afund în neșciință din limba latină vulgare adusă din Italia, dederă numărōse cuvinte uitării, de orăce acum nu le mai avea ideile și conceptele; scōseră din us și părăsiră multe omonime și sinonime, fiind că cele puteau nașce pericolul ecuivocității, ieră cestora nu le mai pricepea și distingea nuanța înțelesului; acceptară une vorbe și espresiuni străine dela gințile învecinate, de care rēu nu se pōte feri de tot nici o limbă din lume, mai vērtoș limba poporală; schimbară au părăsiră unele forme gramaticali și sintactice, cum și unele sunete și complexe consonantice, pentru că de o parte poporul de jos, conform stării sale culturale mărginite, e mai puțin scrupulos întru alegerea formelor limbali mai corecte și întru folosirea lor acurată căfea-și la locul seu, de altă parte neglige mult puțin și pronuncia esactă, condus fiind de instinctul comodității cât mai mari întru funcționarea organelor vorbirei.

Iecă pe scurt, cam în ce mod ni se formă, în întunecul primei jumetăți a evului mijlociu ca într'o nōpte întunecōsă a creațiunii, limba românească ca limbă a parte, de-sine-stătătōre, din graiul latin rustic adus în romanticele regiuni ale peninsulei trace și ale Daciei. Limba latină vulgare traco-daciană sărăci și se corupse nu puțin în procesul străformațiunii și strămurării sale în limbă românească; însă acēta, când prin secl. X se tređi ca majorēnă, eră în simburele și esența sa încă tot latină, cât se pōte de latină.

În secele următōre Români ca atari se arētă din ce în ce mai la vedere pe scena lumii, se afirmă pe sine în varie state naționali. Ci cu acēta rēdicare

socio-politică a națiunii române eră neapērat să creșcă împreună și suma elementelor culturali în sinul ei; deci trebui în consecință fireșcă să începă deja a se avēntă pe încet și graiul român. De acea și aflăm acum chiar și despre usul scriptural al românească din seclu în seclu tot mai numărōse și mai secure urme.

Într'adevēr progresarea unui popor stă în strinsă legătură cu progresarea limbei lui, și vice-versa; ele se condiționează una pe alta. „Limba și națiunea cu același pas pășesc, dicea cu drept cuvēt Paul Iorgoviciu. E lucru pre natural acesta. Înaintarea cutărui popor în cultură și civilizațiune aduce cu sine nesmintit înmulțirea trebuințelor recerute de stremurul esistenței, variele comodități ale unei vieți mai rafinate, lărgirea cercului de idei și concepte de tot soiul, rafinarea și poleirea gustului estetic, și alte asemeni. Vehicul și mijlocul principal de a le esprime, numi, cuminecă și respândi tōte acele este limba. Ea dară în atare stadiu al vieții unei națiuni are negreșit să pată anumite reforme.

Aste reforme însă în fazea din vorbă a limbei sūnt conduse de legea așă numită a luminoșiei și corolarele ei. Cu cultura și civilizațiunea poporului respectiv înaintătōre pretind și ideile și conceptele lui înmulțite a fi esprese cât mai adecvat diferitelor nuanțe ale sensului, ceea ce se tēmplă prin asimilațiune, diferențare și alte asemeni operațiuni limbali. Totodată gustul estetic, întocmai ca și desvoltarea ulterioare sănētōsă a organismului limbei, cere imperios purismul seu curățirea limbei de ingredientele străine neimpămētenite, neasimilate naturii ei. Neologisarea apoi este în parte urmare fireșcă a purificării, trebuind cuvintele străine a fi înlocuite prin altele omogene; dișem însă, că neologisarea e numai în parte urmare a purismului, pentru că în altă și cea mai însămnată parte ea e o consecință rigorōsă a ideilor și conceptelor prin cultura creșcinte în națiunea respectivă înmulțite. În fine elemente noue introduse așteptă a fi conformate după puțință celor vechi ale limbei, așteptă analogisarea.

Tōte aceste legi limbali într'un timp mai luminos au mai întunecat se legănă înainte ochilor sufleteșci ai scriitorilor noștri mai distinși, îndată dela începutul literaturii române propriu dișe; ba ei începură, cam cu sfiela novitiilor și în mēsură cunoșcințelor sale, a le și aplică. Așă, ca să aducem un esemplu, e cunoscut tuturor, că Luca Stroe Lup încă pe la 1593 se adopēră a scōte ingredientele străine mai bătătōre la ochi și a le înlocui cu vorbe mai româneșci în „Orățiunea Domnului“, cum chiamă el „Tatăl nostru“; de unde dl B. P. Hașdeu nu fără cuvēt îl numeșce într'un loc „părintele filologiei romāno-latine“.

Însă cu mult mai vaste și mai fundate cunoșcințe și în deplină conșcirea se apucă de purificarea, neologisarea și analogisarea românească mării noștri literatori de pe la finele seclului trecut și începutul celui presinte. Și ore puteă ei face și lucră altcum? Nu, și de o miie de ori nu. Producem cât de pe scurt argumentele acestui respuns categoric al nostru.

Spiritul evului nou și marile evenimente de pe la finele seclului preces mēnară, cu răpejunea unui torente de munte, până și în țērile locuite de Romāni undele culturii și civilizațiunii apusene, cu miiele lor de idei, concepte șcl. Cărturarii Romānilor prin estea se deșteptă din somnul cel de mōrte, în care vēd deodată cu înfiurare că dōrme imensa massă a națiunii lor iubite; vēd totodată cu grōză, că constelațiunea politico-socială a Europei amenință pe ginea latină dela Istru și Carpați cu ștergere din cartea vieții; vēd în fine, că salute și scapare nu se pōte speră, decăt prin respândirea a toți ramii șciințelor între Romāni a redeșteptă și revocă romānimea la conșciință națională, a o redeș-

teptă cu atât mai iute, cu cât e mai inapoiată, mai îndărăt remasă.

Ei avea dară, ca tot atâți noi Prometei, să răpescă din ceriu focul lui Joe, schinteia divină a științei, spre a lumina fraților săi de un sânge și de o mamă, spre a lumina celor ce se află într-o întunecare și în umbra morții. Însă cu ajutorul a ce să aprindă popoului lor facla științelor mântuitoare? La asta se poftia limbă; ci această unde și cum eră? Eră amărită, petecosă, sērăcită ca vai de ea; eră „scurtă”, precum se rēpică metropolitul Teodosiu al Munteniei pe la finele secl. XVII, din care causă acest mare arcieru nici nu cuteză a traduce româneșce întreg Liturgiular din limba sērbo-slavonă, ci numai pe jumătate.

Într'adevăr noi abstragem dela faptul, că un om fără cultură, un om din popor, după cum s'a observat și calculat, în totă viața sa nu foloseșce mai mult de 500—1000 de cuvinte, atâte fiindu-i destule peste cap spre a-ș exprime suma de necesități, cugete, idei și concepte de tot soiul, câte bietul are. Din contra omul de cultură mai superioare, literatul usză nu sute, ci deci de mii; p. e. în opurile dramatice ale nemuritorului Shakespeare se numerară 18,000 de cuvinte diverse. Tot cu decile de mii se întrebuinteză cuvintele și la tractarea altor rami de științe, precum: istorico-naturali, matematice, medicinali șcl.

Față de aceste, luați acum făimosul Lesicon de Buda, în care de bărbați erudiți în rēstimp de vre 30 de ani fu adunat tesaurul lexic al limbei române, și anume atât cel de origine latină, cât și cel nelatin, fără alegere (p. e. boșcaș, majameșter, gost, mazil șcl.) La ce număr credeți, rogu-vă, că se urcă într'ensul cuvintele limbei române? Abia la 8—10 mii, cu bun cu rēu; așă cât părintele romanisticii, Fred. Diez, cu drept cuvēt se miră, că cu tōte ingredientele străine susceptive de limba română în număr destul de însemnat, asta rēmase totuș așă de miseră.

Acum chiar admițēnd, că nu tocmai toți provincialismii români au aflat intrare în Lesiconul cestiuat, că ore-care sumă a acelora a scăpat din vederea zelșilor culegători, întrebăm: ce cultură, civilizațiune, științe superioare se putea propune gintei române cu acea limbă a ei și în acea limbă a ei, ce ni o represintă după acele timpuri și impregiurări mai fidel Lesiconul de Buda? . . . Ce eră să facă drept'acea literatorii anteseemnani din epoca redeșteptării și regenerațiunii noastre? Originea și tradițiunile latine ale poporului rom., cum și limba lui în simburile și esența sa latină, i avisă inesorabil, dar totodată fōrte natural la imprumutare din limba latină ca din mama și peste tot din cea mai afină și mai apropiată româneșcăi.

De procedura analogă nu scăpă nici o limbă din lume în mersul său cătră o cultură superioare. Fie-care avū să trecă, și mai mult au mai puțin să se curățe prin purgatoriul legilor purificării, neologisării, analogisării și al celorlalte. Ieră încât pentru limba rom. procedura îndegetată a des memorațiilor literatorii anteseemnani ai noștri eră și este nu numai neapărat necesariă, ci într'una tot ce pōte fi mai firesc. Prin dēnsa ajunsēm acolo, de putem astăzi tractă româneșce veri ce știință, și, procedēnd cu rațiune pe calea apucată, vom putē din ce în ce mai bine; ceea ce însă n'am fi în stare a face cu sērăntocul de gerg poporal, chiar și decă l'am mai înavuți nișel, adaugēnd la străinismii Lesiconului de Buda încă și pe celelalte lăpēdături slavo-greco-turceșci și slavo-magiario-germaneșci, câte se mai aud pe ici pe cole în gura poporului.

Ne prinde cu adevērat mirarea, cum dl T. L. Maiorescu disertând „În contra neologismelor” (după firea româneșcă noi am dice: neologismilor), ieră un al doile scriind „Radicalele” spre a persiflă ca din serin

pe bieții transilvaniani, apoi al treile tractând „Latinismul ultrat”, și așă mai încolo: cum asemeni scriitorii nu reflectă nici macar atâta, că iecă nici titlul eruditelor domnielor sale tractate și comedie nu-l pot înscrie din predilecta limbă poporală?! Cum nu observă, că noi dōue șire nu putem scrie despre vre un obiect ceșcevaș științific, fără ca cel mai puțin jumătate cuvintele să fie neologice, împrumutate din latina au dela surorile neolatine?! . . . Un Plaut român chiar despre dlor ar scrie comediele cele mai geniali și mai neperitoare.

Ori dară vom latinisă și de aci înainte, pentru că nu putem și nu vom putē altcum; ori va trebui să abdicem de tractarea științelor în limba româneșcă. „Tertium non datur”.

Dar me întrebați: ce va fi atunci cu plugariul, agricultorul, industriarul și peste tot cu poporul român mai de jos, cu luminarea lui prin științe propuse într'o limbă latinisată, și deci lui neînțeleșă? Rēspundem: ne vom nisui din rēșputeri a-i lărgi cerul ideilor, conceptelor, cunoștințelor; atunci va pricepe și el pe di ce merge mai mult și mai bine româneșca literară, latinisată. Aste dōue merg mână în mână; ieră fără memorata condițiune, chiar de s'ar putē propune științele în gergul lui de față, nu ne va pricepe o iotă. Ne vom nisui a-l redică la noi înțelegiții, ieră nu noi ne vom coborî la neputințele lui limbali și intelectuali.

Sē nu ni se obiecte, că noi în aceste șire vorbirăm și vorbim de latinisare în general, pe când scriitorii moderni din România combat numai latinismul ultrat al ardenelilor, nu și latinisarea cumpētată, moderată. Noi vorbirăm așă, fiind că putem demustră ori când și ori cui, că latinisătorul și nelatinisătorul cel mai ultraist a fost în totă viața sa nemuritorul I. Eliade Rădulescu, pe care mai dēunădi frații transcarpațini totuși îl deificară, precum fōrte nimerit observă și „Observatoriul” (1882 nr. 1.) De ce-mi impuiți dară, frate transcarpatine, lucrul, în care tu păcătuiși mai mult decăt mine?! . . . Întru această pe Eliade nu-l întrecură nici fie-ierțații ardeleni A. Tr. Laurian, A. Papiu Ilarian etc.; cădi acolo le sūnt „Magazinele istorice”, „Istoriile” și alte scripte, unele în numărōse edițiuni, din cari se pōte convinge veri-ce nepreocupat, că de și scriu în limbă eclectică, totuși însă cursivă și româneșcă cum se cade.

Dară însă capul așă numitei școle blășiane? Mii de scuse, căci îndresnim a cită și venerandul lui nume! E bine, ilustrul nostru filolog T. Cișariu, întemeiătorul științei între Români, după cum recunōșce și dl T. L. Maiorescu („Critice”), în prețioșele sale scrieri, cari vor remănē pururea tot atâte mărgăritarie ale literaturii rom., se conduse asemenea de principiile de mai sus, propumnate de noi: purifică, neologisă, analogisă, se înțelege că pe cât cu rațiune, pe atât și cu cea mai profundă erudițiune și cunoșcință de causă. Cu tōte aceste nici ēnsuși capul „Direcției noue” nu cuteză a află, că limba româna a lui Cișariu n'ar fi în tōte fibrele sale perfect corectă româneșcă. (T. L. Maiorescu, „Critice”.)

Sē mai continuăm ore cu atari exemple? Nu-i de ce. Vor fi de ajuns și cele deja produse pentru cine are ochi să vedă și urechi să audă și să înțelgă.

Nu ne putem însă contenī să nu atingem la acest loc o credință devenită la noi superstițioșă, după care frații transcarpațini ar avē o limbă română mai bună, mai ușoră, decăt noi cești dincōce. Concedem această în respectul pronunției, nu însă și în al corectității gramaticali. Frații de peste Carpați, puși în condițiuni politico-sociali mai favoritoare, au usul cotidian al româneșcăi dela lēgăn până la mormēt, în viața publică și privată; ieră „usul face din om maestru”, usul, opera-

țiunea mecanică, ca și în muzică și în celelalte arti și afaceri. Din contră — fără vâtemarea cuiva fie dis — pentru dezvoltarea și cultura rațională gramaticală a limbei, Românii ardeleni, cel puțin până acum, aduseră de regulă cunoștințe mai vaste și mai întemeiate decât transcarpatinii, în scrierile cărora de cele mai multe ori domnește cea mai completă anarhie gramaticală. Ba unul, scriitor în etate bărbătească, inclinat către principiile „Direcției noue“, nu demult i-o spusese verde scriitorului acestor, că „pe gramatică nu da o cēpă degerată“. Ce nebun de legat eră după acest și după alți asemeni literatori români, Boileau, când în a sa „Arte poetică“ scriea :

„Sans la langue, en un mot, l'auteur le plus divin
Est toujours, quoique il fasse, un méchant écrivain!“

De acea noi avem nu știu ce presēmt, după carele, decumva dēnsul nu ne înșelă, nepoții și strănepoții noștri cândva vor dice : „limbă ardelenă în gură bucureșcēnă“, întocmai cum dic frații italieni : „lingva toscana in bocca romana“.

Sē nu ni se dică, cumcă noi cu cele precedinți desprețuim limba română poporală. Ferescă Ddeu! Din contră, de repetite ori ne declararăm, că precum ținem poporul de talpa casei națiunii, așa ținem limba lui de bazea românei literare, după cum nici nu se pōte altminte ; însă cu alegere rațională, înțelptă. Mai mult :

chiar gergurile provinciali impregnate de tot soiul de străinism trebue, după noi, adunate cu tōtă grija, de-orăce ne pot da multe și prețioșe desluciri dialectologice, limbistice, istorice, archeologice șel. Ci din aceste pentru româna literară trebue ales, pe cât se pōte, numai grăul din polomidă. Așă feceră și mai fac tōte gințile mai civilizate. Esemplele strigă ; le putem audi cu toții, de nu ne vom astupă urechile.

Convicțiunile nōstre din cele precedinți le espusesem ceva mai pe larg într'o cārticică nepretențioșă și debunăsēmă și nedefectōșă, intitulată „Renașcerea limbei rom. în vorbire și scriere“. Eh dar dl Marcu Emilian ne spune, că lumea s'a schimbat fōrte mult de atunci, pe când sērmanii Români transilvaniani, de și eră trași muri chinezesci între Austria și România, tot își procură cārtile române publicate în România. Veți bine cārti de aceste sosiā Ardelenilor pe calea poliției din Viena, și străpunse la carantină de 50—100 de ori, ca nu cumva ele sē impōrte vre o ciumă materială ori spirituală. Românii transilvaniani doriā sē cunōscă pe frații lor și mișcāmintele lor sociali-politice și culturale. Lumea însă s'a schimbat mult : ne asecură dl Marcu Emilian. Ađi modestele mișcări literare ale acestor din-cōce sūnt dincolo ignorate și desprețuite. De acea ne indemnarăm a aruncă aceste șire pe papir, pentru a ne salvă ăstmod ănima și conștiința.

Dr. Gregoriu Silași.

Amanta mea.

— Toast. —

Domnilor!

Am o amantă pe care o iubesc cu tōtă puterea sufletului meu tiner, fiind că e frumōșă și are :

Ochi ca mura, gură mică,
Suflet mare de voinică,
În a ăilei ăori frumōșe
E a sōrelui mirēsă ;
Ier când sōrele apune,
Ea e sora blāndeii lune.

Dați-mi voie sē vi o laud, căci sūnt sigur, că toți o cunōșteți și îndată ce ve voui spune numele ei, veți află și veți dice, că nu i-am făcut elogiul nici pe de parte așa mare pe cât e ea de frumōșă.

Amanta mea e frumōșă ca o sēră senină de maiu, ea e regina codrilor ; are doi ochi ca dōue stele, cari cu privirea lor îmi spun, că cine i are, me iubēșce cu așa mare patimă, încat la cel d'intăiu paș de necredință față de ea, e în stare sē-mi înfigă în inimă un pumnal cu dōue tăișuri și mort sē me blāstēme, ca și urgia ceriului sē cadă asupra mea.

Fiind flică a naturii, ea îmi impleteșce cununi de flori câmpeneșci ; munții rēsună de cānteele ei de dor și când cāntă câte un cāntec eroic, acesta rēsună în codrii seculari ai Daciei și sparie tōte ferele sēu sēlbătēcimile, ce-i atacă viēta.

Se povesteșce de ea, că e bētrână, că e de 18 seculi, însă etatea ei pare și este de 18 ani, deorece e gingașă, e tineră ca flōrea primăverii, sburdalnică ca zefirul ; ori-cine o vede, se umple de dor și inamorat cade în genunchi înainte ei.

Amanta mea e fētă de împērat, însă iubēșce ori ce voinic și din poporul de jos ; ea iubēșce mulți voinici cu suflet mare, însă nici unul nu e jelos de iubi-

rea celuialalt ; iubita mea are un suris pentru toți amanții ei și are un cuvēt de mângăiere pentru tot omul descurăgiat.

Îmi veți dice, cum sē pōte sē o iubeșci, decă ea iubēșce atăția.

Junele iubēșce cu atāt mai cu înfocare, cu cât adoratorii iubitei sale sūnt mai bravi și sūnt mai mulți. Sūnt mulți iubiții ei, însă pentru acēsta iubire nu o urēșce, ci ea este pentru mine cu atāt mai frumōșă și mai dēmnă de iubit, căci nu iubēșce decăt numai voinici de un sânge nobil și respinge cu dispreț pe orice venetic, carele atras de frumșeța ei ș-ar abandonă și tradă amorēză veche. Fie junele cât de frumos, decă el își tradēză amanta lui — iubita mea îl respinge cu mândrie și-l disprețueșce ca pe un laș.

Feciori de un sânge, feciori, cari ne-am născut cu iubirea ei în sîn și cu dorul vitejiei — pe noi ne iubēșce ea.

Fața ei ș-o spēlă cu apa din pērae cristaline și se împodobeșce cu flori din vērfulurile Carpaților, ier oglinda ei e marea.

Cinta Carpaților se imblāndeșce de doinele ei de dor, āngerii saltă veseli la cānteele ei de bucurie și vulturul se ascunde în înălțimile ceriului dinaintea privirei ei pătrundētōre ; ea are surori, dar acele sūnt de parte și fericite ; în o casă pompōșă cu 5 odăi mari ea singurā locueșce. Dōmne ! ce frumos sūnt ornate aceste odăi. Covōrele cele mai frumōșe acoper padimentul ; oglinđile cele mai curate i alină dorul de a se șci frumōșă ; giuvaerele și comorile ei sūnt multe și în grāmeđi mari și mii de coruri i cāntă necontenit și de dor și de amor.

Nu negați ! Toți sūnteți amorezați de ea și mai bine haidați sē ne întrecem care de care sē-i probām mărimea iubirei nōstre. Sē-i cāntām unul frumșeța, altul sē-i cāntē curagiul și toți sē o apērām de profanarea inimicilor și sē-i apērām drepta ei moșie, ce i-a dat'o părintele seu :

Deci :

„Hai sē dām mână cu mână
Ce-i cu ănimă română,
Se 'nvērtim hora frăției
Cu mirēsă Romāniei!“

Veți fi aflat numele amantei mele de care vorbesc, dar să ve o spun și eu, că numele drăguței mele și a dvóstre e: „Națiunea Română“.

Eu o iubesc, ea me iubește și am avut drept când am ținut mai înainte, că toți o iubiți și că ne răpește până în al 7-lea cer când ne dă sárutul ei virginal. Ea nu-mi este mamă, ea ne este o mândră amoroasă; ea e fiica béránilor, sora feciórelor și dráguța voinicilor, copilașul mic încă o iubește și párintele lui nu-l dojenește pentru acesta, ci i ție: „iubește-o! iubește-o!“

A greșit cine a ținut, că națiunea ne e mamă; ea ne este nóue tinerilor o amantă, noi toți o iubim și ne vom da și viața ca să o facem să trăiescă.

Véd pe ceru în spaț departe
Stéua ei, vecinica-i sórte;
Ei me 'nchin în rėsárit,
Stelei fără de sfíntit.

Ea deci să trăiescă, amanta noastră: Națiunea Română!

C. P. Pécurar.

E e h o.

Un domn, ce voiá a trece de spiritual, țise unei dame într'o societate de mai multe persóne:

— Sciți d-v. dómná, care e diferența între o oglindă și o femeie?

Tinéra damă răspunse, că nu póte sci.

— Diferența e, țise tinéru nostru, că oglinda reflectează fără să vorbescă, pe când femeia vorbește fără să reflecteze.

Acest răspuns intrigă pe tinéra damă, și la rëndul ei țise tinéru nostru spiritual:

— Dar d-v. veți sci diferența ce este între o oglindă și un bărbat de trampa d-vóstré?

Aci spiritualul nostru o cam vèri pe mánecă, căci nu-și inchipuise, că ecéstă cestiune póte fi propusă și sub forma unei dileme și neputénd răspunde, gentila damicelă i țise c'un ton dulce și sonor:

— Diferența e că oglinda e poliată, pe când d-v. nu súnteți poliat.

*

La tribunalul corecțional.

Președintele. Acusatul, ai mai fost condamnat?
Acusatul. Da, domnule președinte, de două ori de doctori.

*

Fragment dintr'o epistolă a unui párinte către fiul său:

„Scumpul meu fiu, îți trimet șese cămăși nóue făcute cu șese cămăși vechi d'ale mele. Când le vei usá, trimitemi-le inapoi ca să fac șese cămăși nóue pentru fratele teu cel mai mic.

C a r n e v a l.

Timpul veseliei e la culme. Ómenii își uită de tóte nécasurile lor. Toți se desfetéză. Carnevalul țofere tuturor plăceri.

Pictorul ilustrațiunii din nrul acesta, voind să repesinte carnavalul cu tóte grațiile sale, ni-a înfățișat o femeie în o mână cu cobză, în alta cu un pocal spumând.

Simbolul amorului, al cântecului și al vinului.

I. H.

Literatura si arte.

Dl Vasile Alecsandri a onorat pe redactorul foii noastre cu următórea epistolă: „Mircești. 18 januar. 1882. Stimabile confrate. Am priimit astăzi volumul

elegant a poesilor Dvóstre, care a și luat loc în partea cea mai alésă a bibliotecii mele. Cetirea lor mi-a procurat o plăcere cu atât mai vie, că ele súnť in spirate de geniul poeziei populare și de sfánta iubire de patrie. Stilul e corect, versurile armonioase, simțimentele adevérate și imaginile încántátóre. Dorind cu sinceritate ca acest volum să fie urmat de altele, de aceeași familie, Ve rog să priimiți mulțámirile mele pentru delicata Dvóstre atențiune către mine și cele mai frățeski complimente pentru melodiile Lirei Dvóstre! Devotat confrate V. Alecsandri.“

Concertele românești, precum se șcie, nu pré esceléză în a represintă musica națională, căci cele mai multe programe ale acestora se compun din niște piese străine, classice și neclassice. Acest obiceiu se practică și la București, de aceea „Binele Public“ se află cu tot dreptul îndemnat a scrie aceste: „Nu súnťem, trebuie s'o márturisim, în contra musicei clasice; ca románi, insé, credem că mândria patriotică a ori-cărui om ar cere să ascultăm mai ántai cântecul mohoritelor pri-vighetori din crángurile nósre și apoi p'al canarilor auriți de la Hanovra și p'al pásárelelor din Bresilia... Pentru balurile elegante se prescrie de rigóre cravata albă și haina négră cu codă — pe atât de românești améndoué, cât este românul neromán — și în ceace privesce concertele, nu e puțință a prescrie de rigóre nimic românesc? Acesta însemnézá, că renunțám de bună voiá la bunurile nósre móștensești, puténd trece fără nici un pás din parte-ne, la ori-cine ca niște lucruri gásite, ele, care constituiesc tocmai ființa prin escelență a némului românesc; — acesta renunțare mai însemnézá, că noi cunóscem pe degete tot ce este german, frances séu italian — numai din cea-ce este românesc, nimic: în tocmai ca acea generațiune nobilă, crescută și instruită de guvernantele scápátate de prin țérrile apusului, generațiune care póte vorbi francesá, fie și ca un de Lamartine, nemțesce cine mai șcie ca cine și — nu vé mirați — nu șcie în care județ se află Bucureșcii!

„Ah, vorbiți, scriți românește,
Pentru Dumneđeu!“

strigá béránu Sion în poesia sa „Limba Románescă“, la care ar mai fi putut adáogá și:

„Mai cântați și românește,
Pentru Dumneđeu!“

Diaristic. „Vulcan“ se numește un diar apărut în Tirgul-Jiului în România.

Musicalie nóuă. La Taborszky și Parsch în Budapesta a apărut: „Jász emlék“ de Halmay Kázmér, prețul 1 fl.

C e e n o u ?

Sciri personale. Regina României a primit din partea regelui Spaniei ordinul damelor nobile al reginei Maria Louisa. — Dl Nicolae Bran de Lemeny, din Transilvania, a obținut acordarea drepturilor politice în România. — Príncipele D. Gr. Ghica, despre care scrisesem, că 'n tómna trecută ș-a fránt piciorul, a început deja să iésă din casă. — Dl Adam Tieran, din comitatul Timișórei, la 21 l. c. fu promovat la universitatea din Budapesta doctor în științele juridice.

Carneval. Balul român din Budapesta, care se va ținé în 18 febr., are următorul comitet: președinte Victor Mișciu, vice-președinti Alesandru Duma și Virgiliu Bogdan, cassar Emiliu Poruț; membri: Emiliu Bardoși, Antoniu Boni, Ștefan Godian, L. Goldiș, Constantin Groza, Arpade Căcinea, Iacob Maior, Silviu Moldovan, Corneliu Nicóra, Aureliu Oprea, Aureliu Popoviciu, Iulian Schelegian. — La S. Sebesi se va arangia în 11 februarie o serată cu danț spre înființarea unui fond pentru ajutorarea școlárilor sáraci. — La Lugosi ađi în 4 febr. se dá o petrecere cu joc în fa-

vórea ambelor reuniuni de dame din loc și a reuniunii damelor române pentru înființarea unui institut de fete. — *Reuniunea femeilor române din Sibiu* va da la 12 februar st. n. bal costumat (calicot) în otelul „Împăratul Romanilor” în favorul școlii române de fete, care se va înființa acolo; damele apar după plac, mascate sau nemascate, în costum de satin vênêt, cu flori de atlas crême. — *La Blasi* se va arangia în 11 febr. st. n. un bal în folosul fondului pentru ajutorarea studenților lipsiți în cas de bôlă. Va mai fi încă un bal la Blaș. Tinerimea școlară însă nu va participa nici la unul, căci un ordin ministerial de nainte cu șese ani interdice acesta. — *La Cacova*, lângă Orașuța, se va da în 5 febr. bal social; vinitul se va întrebuinta la înființarea unei reuniuni de pompieri voluntari.

Hymen. *Dl Laurian Luca*, archivar diecesan în Lugos, la 5 febr. va serbă cununia sa cu domnișora Octavia Popescu în Lugos.

Balul Elisabeta în București. Cetim în „Românul”: În séra de joi, 14/26 ianuarie, M. S. Regele și A. S. principele moștenitor de Monaco, au asistat, în sala teatrului național, la balul cu tombolă organizat în folosul săracilor de societatea de bine-facere Elisabeta, supt patronagiul M. S. Reginei, care fiind încă indispusă, n'a putut lua parte la acesta serbare. Maj. Sa, după ce a fost primită la sosire de d-nii membri ai comitetului societății, a făcut intrarea Sa în sala balului în mijlocul unei multimi compacte ce se înfășă prin parterul și logie teatrului. Represintanții puterilor străine, d-nii ministri, mai mulți membri ai corpurilor legiuitoare, diferitele autorități civile și militare erau prezinți la acesta serbare, la strălucirea și reușita căreia societatea Bucureștilor, luată în diferitele ei trepte, s'a întrecut a contribui. Tóte dómnele purtau costumul național, care, prin varietatea colorilor și lucirea ornamentelor, oferia privirea cea mai înveselitoare. Danșurile, între cari s'au executat mai multe jocuri naționale, au fost foarte animate și tombola, la care au luat parte M. S. Regele și principele moștenitor de Monaco, a avut totul succesul dorit. Augustul Suveran și óspele seu s'au retras pe la órele 2, iér balul a urmat cu multă veselie până pe la 4 óre din nópte.

Au murit *Julian Onciu*, unul dintre cei mai bravi și cei mai iubiți preoți în tractul protopopesc al Panciovei, la 11/23 ianuarie în etate de 41 ani, la părintele seu în comuna Uzdin, și a fost înmormântat cu 8 prooți; îl deplânge bătrânul seu părinte Nestor Onciu și numeroase rude.

Cronica lumii.

Moda dela Paris. Cele mai frumoșe garnisiri de toaletă în sesonul prezinte sânt dantelele cu mărgel. Aceste costă mult, dar cele mai multe dame le fac însăși. Se vîd foarte multe toalete negre, cari corespund și eleganței și economiei. O rochie de mêtasă nêgră seu de satin, cu șlep ce se anină cu nasturi de rochie; cu dóue talie, unul decoltat și altul lung, nu póte să lipsescă din garde-de-ropa unei dame de modă. Hainele de bal se înzestră mult cu juvaere. Brațetele sânt foarte late și se pórtă multe. Florile cele mai întrebuintate sânt: garofița, magnelia, rosa de Crăciun, hanga rosa și albă, mimosa, rosele mestecate cu violele albe și violele de diferite colori.

Cel mai mic vapor din lume. S'a construit de curênd în America un vapor, cel mai mic din lume. El este făcut d'un ceasornicar numit D. A. Buck Acesta

e probă d'o minunată abilitate a mânei. Mașina, cu încălditorul seu, regulatorul de vitesă și cu pompa sa de elimentare ocupă în suprafață mai puțin de 3 centimetre. Masina, fără a socoti mësuta pe care ea este aședată, n'are mai mult de 16 milimetri de înălțime. Ea este compusă de 140 bucăți deosebite, unite între dênsele prin 52 mici tuburi cilindrice. Ca să se umple încălditorul, sunt d'ajuns trei picături de apă. Pistonul este lung de 2, 3 milimetri și diametrul este puțin mai mic d'un milimetru și jumătate. Mașina întregă are o greutate numai d'un gram. Ei bine, cu tótă micimea sa, ceea ce este mai curios în această mică mașină, minune d'abilitate mecanică... și de răbdare, este că funcționază foarte bine.

Ghicitură pătrată

de *Eufrosina Sanzian n. Muntean.*

Din: 3 A, 1 I, 2 S, 2 U, 2 L, 2 E, 1 R, 1 D* — se se formeze patru cuvinte, ale căror litere inițiale cetite de sus în jos, și dela stânga spre dreapta se fie tot acele.

Cuvintele au să însemneze:

1) Un patriarc din legea veche. 2) Un prooc și erou strategic israelitén. 3) Un despărțemânt vestic al Franciei. 4) Corul preoțimeii.

Terminul de deslegare e 15 februarie. Ca totdeuna, și de asta-dată se va sorti o carte între deslegători.

Deslegarea ghicitei de semne din nr. 2:

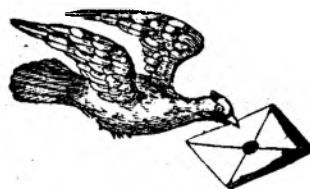
Amară e mórtea când omul e june,
Și diua-i frumoșă și traiul e lin,
Când paserea cântă, când florile spune,
Ca vieța e dulce și n'are suspin!
Sé móră bătrânul ce fruntea înclină,
Ce plânge trecutul de ani obosit;
Sé móră și robul ce 'n lanțuri suspină,
Sé móră tot omul cu suflet sdrobotit!

Bolintinean.

Bine au deslegat-o dómnele și domnișorele: Eufrosina Pop, Amalia Crișan, Zoe Dimbu, Minodora Micșunescu, Maria Popescu, Iosefina Moldovan, Nina Muntean și dl Ioachim Muntean.

Premiul l'a câștigat dl Ioachim Muntean în Gura-riului.

Poșta Redacțiunii.

Periti. Nu se potriveșce în fôia noastră. Tractatul despre etichetă e scris pentru copii, iér nu pentru un public eșit din școle.

Si-am plecat. Ideia nu e nouă. Cealaltă s'a publicat în „Șeșetóre”.

Călinđarul sêptemânei.

Diua sept.	st. n.		Numele sântilor și serbătorile.	Sórele resare	Sórele iapune
	v.	n.			
Dumineca	24	5	Cuv. Xenia.	7 34	4 56
Luni	25	6	† Par. Greg. Teol.	7 32	4 58
Marți	26	7	Cuv. Xenofontie.	7 30	5 —
Mercuri	27	8	† P. Ioan gura de aur.	7 29	5 2
Joi	28	9	Cuv. Efreim Sirul.	7 27	5 4
Vineri	29	10	Muc. Ignatie.	7 26	5 5
Sâmbeta	30	11	(†) SS. Vas. Gri. si Io.	7 24	5 7

Proprietar, redactor respundător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy in Oradea-mare. Strada principală nr 274.